

ถามอเจ้า... ออกญาขุนเหล็กกระทำผิดจริงฤา? ลับ ลวง พราง การ “คอร์ปชั่น” แห่งอยุธยา

อยุธยา ศิขิงฟ้า

ดงดิน แดงดา

อำนาจบุญพร่งพระ

ก่อเกิด

เจตียลลออินทร

ปราสาท

ในทามทองแล้วเนื้อ

นอกไส้ม

ในเวลานี้ คนไทยทุกคนคงตื่นตื้นตันตื่นต่อความงดงามของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชาติไทยไปพร้อม ๆ กับแม่การะเกด สมดังคำพรรณนาความวิจิตรแห่งกรุงศรีอยุธยาในโคลงกำสรวลบทข้างต้นซึ่งนักประวัติศาสตร์และนักภาษาศาสตร์หลายท่านเชื่อว่าผู้แต่งก็คือ ศรีปราชญ์ พี่ชายของ “คุณพี่หมื่น” ของพวกเรานั่นเองค่ะ

แต่ในความความงามแห่งศาสตร์และศิลป์ที่พวกเราได้สัมผัสกันนั้น ทุกบททุกตอนกลับแฝงไว้ด้วยกลเกมทางการเมือง และประเด็นชวนขบคิดทาง “ข้อกฎหมาย” ไว้อย่างมีนัยสำคัญ

หนึ่งในประเด็นที่สำคัญที่สุดคงหนีไม่พ้น “การคอร์ปชั่น” ซึ่งยังคงเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยมาจนถึงทุกวันนี้ และเหตุการณ์อันชี้ให้เห็นถึงการคอร์ปชั่นอย่างเด่นชัดที่สุดก็คือ กรณี “ออกญาขุนเหล็ก” เจ้าคุณพ่อของแม่หญิงจันทร์วาดต้องพระราชอาญาโบยจนถึงแก่ชีวิต

ตามข้อเขียนทางประวัติศาสตร์บางสำนวน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักฐานจากทางฝั่งไทย ไม่ปรากฏว่า เจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) ต้องรับพระราชอาญาสักครั้งเดียว พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระพนรัตน์ (ฉบับหมอบรัดเล) กล่าวว่า ออกญาขุนเหล็กล้มป่วยจนถึงแก่ชีวิต หลักฐานที่กล่าวถึงการต้องพระราชอาญาของออกญาขุนเหล็กมีเพียงหลักฐานซึ่งจดบันทึกโดยชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตาม สาเหตุแห่งการลงพระราชอาญาดังกล่าวก็ไม่ได้มีการระบุไว้ถูกต้องตรงกันทุกสำนวน ในจดหมายเหตุของลาลูแบร์ ผู้เป็นเอกอัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ที่ได้เดินทางกลับมายังกรุงศรีอยุธยาพร้อมกับคุณพี่หมื่นก็ไม่ได้บันทึกไว้ว่า ออกญาขุนเหล็กกระทำการคอร์ปชั่น มีข้อความบันทึกไว้เพียงสั้น ๆ ว่า “สมเด็จพระเจ้ากรุงสยามมีพระบรมราชโองการให้โบยพระยาพระคลังผู้ใหญ่ต่อหน้าพระที่นั่ง” แต่ก็ไม่ได้ระบุเหตุแห่งโทษนั้น

แล้วการคอร์ปชั่นมีโทษอย่างไรในกฎหมายอยุธยา?

สมัยกรุงศรีอยุธยา กฎหมายมีการบัญญัติชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นสมุด ๓ เล่ม คือ พระตำรา (นาม ตำแหน่งและหน้าที่ราชการของขุนนาง) พระธรรมนูญ (กฎหมายและพระราชกฤษฎีกาของพระมหากษัตริย์ในอดีต) และพระราชกำหนด (กฎหมายและพระราชกฤษฎีกาครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง - ลาลูแบร์ใช้คำว่า “พระชนกนาถ” อันหมายถึงพระราชบิดาของสมเด็จพระนารายณ์ ซึ่งก็คือสมเด็จพระเจ้าปราสาททองนั่นเอง - และในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์เอง) กฎหมายทั้งสามเล่มแบ่งออกเป็น ๒๗ ลักษณะ โดยได้รับการชำระใหม่เป็น “กฎหมายตราสามดวง” ในแผ่นดินรัชกาลที่ ๑ แห่งราชจักรีวงศ์

ตามกฎหมาย ไม่มีขุนนางคนใดในสยามที่ได้ค่าจ้างแรงงาน พระเจ้าแผ่นดินเพียงพระราชทานที่อยู่อาศัย และเครื่องอุปโภค เช่น หีบทองคำหรือหีบเงิน ศาสตราวุธ เรือยาว สัตว์พาหนะ ข้าทาสบริวาร และที่ดินสำหรับทำเรือสวนไร่นา เป็นต้น แม้จะมีการพระราชทานบำเหน็จเป็นรางวัลหากถวายงานได้ถูกพระทัยและ

เบี้ยหวัดเงินปี แต่ก็ยังเป็นเพียงครั้งคราวเท่านั้น นอกจากนี้ ทรัพย์สินสมบัติที่ได้พระราชทานให้ เมื่อออกจาก
ราชการก็ต้องคืนกลับเป็นของหลวง

เมื่อเป็นเช่นนี้ รายได้สำคัญของขุนนางทั้งหลายก็คือการ “กินสินบาท คาคาสินบน” นั้นเอง และการให้
ของกำนัลนั้นก็กระทำกันอย่างไม่ปิดบัง ขุนนางผู้รับสินบนก็ไม่ได้รับโทษ แม้กระทั่งผู้พิพากษาศาลการรับ
สินบนก็ไม่ปรากฏว่ามีความผิด เพราะไม่ถือว่า “ของกำนัล” เหล่านี้เป็นเหตุให้พิพากษาคดีไม่เที่ยงธรรม

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณากฎหมายตราสามดวงลักษณะ ๒๐ “กฎหมายเตียรบาล” อันเป็นกฎหมายว่า
ด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับการปกครองประเทศและความผิดต่อพระมหากษัตริย์ กำหนดว่า ขุนนางในทุกกรม
กองต้องปฏิบัติตามรับสั่งของพระมหากษัตริย์ รวมถึงมีหน้าที่ต้องรายงานการปฏิบัติงานดังกล่าวให้ทรงทราบ
เป็นระยะด้วย บทบัญญัติในส่วนนี้ลงรายละเอียดไปจนถึงกรณีขุนนางผู้ปฏิบัติงานเกิดล้มป่วย ต้องรายงานการ
ล้มป่วยดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชา และต้องให้แพทย์มาตรวจอาการเพื่อรับรองอาการป่วยนั้นด้วย

ถึงตรงนี้ แม้กระเถิบอาจจะยกมือทาบอกแล้วอุทานดัง ๆ ว่า “ต้องมีใบรับรองแพทย์ไปขอลางานกับ
ขุนหลวงด้วย!”

โทษสำหรับผู้ที่ขัดรับสั่งของพระมหากษัตริย์นั้นมีบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “ให้ลาออกจากราชการ”
หากเป็นขุนนางตำแหน่งตั้งแต่ “หัวหมื่น” ลงไป ให้ผู้บังคับบัญชาเสนอการลงโทษที่เหมาะสมต่อ
พระมหากษัตริย์ได้

ในกรณีที่พระมหากษัตริย์กริ้วขุนนางคนใด และมีรับสั่งให้ลงพระราชอาญาด้วยพระอารมณ์ กฎหมาย
ได้บัญญัติลดทอนอำนาจพระมหากษัตริย์เอาไว้อย่างรัดกุมว่า ขุนนางอื่น ๆ ณ ที่นั้นจะต้องไม่ปฏิบัติตามรับสั่ง
ที่เป็นไปด้วยพระอารมณ์นั้น หากฝ่าฝืน มีโทษถึงประหารชีวิต

เมื่อพิจารณาถึงข้อกฎหมายข้างต้น การลงพระราชอาญาออกญาขุนหลักจึงไม่น่าจะเป็นเพราะท่าน
“คอร์รัปชั่น” หรือ “ฝ่าฝืนรับสั่ง” และยังไม่น่าเกิดขึ้นจากการตัดสินใจด้วยพระอารมณ์ของสมเด็จพระ
นารายณ์

อย่างไรก็ตาม มีกฎหมายอีกบทหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่า นั่นก็คือ ความปลอดภัยของ
พระมหากษัตริย์ หรือเทียบเท่ากับความมั่นคงของประเทศในยุคปัจจุบันเลยทีเดียว กฎหมายลักษณะนี้กำหนด
ห้ามขุนนาง ข้าราชการทั้งปวงไปมาหาสู่กัน นอกจากจะได้รับพระบรมราชานุญาต นอกจากนี้ ขุนนางจะมา
ชุมนุมพร้อมกันได้ก็แต่ในงานวิวาห์หรืองานปลงศพเท่านั้น และเมื่อพูดคุยกัน ก็ต้องพูดคุยด้วยเสียงดังต่อหน้า
บุคคลที่สาม

ท่านที่ติดตามชมละครบุพเพสันนิวาสอาจจะเห็นแล้วว่า เมื่อออกญาขุนหลักเจรจาเรื่องการสร้างป้อม
และรับของกำนัลมานั้น ท่านเจรจาเพียงลำพังกับผู้มาขอพบในห้องที่ปิดมิดชิด ไม่มีบุคคลที่สามอยู่ด้วย ซึ่งขัด
ต่อบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความมั่นคงของประเทศ

ดังนั้น หากเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ ท่านออกญาขุนหลักก็ไม่น่าจะต้องพระราชอาญา
ด้วยเหตุ “คอร์รัปชั่น” หรือ “ขัดรับสั่ง” แต่น่าจะด้วยเหตุเป็นภัยต่อความมั่นคงเสียมากกว่า

ทั้งนี้ทั้งนั้น นี่เป็นเพียงการวิเคราะห์ตามบทบัญญัติกฎหมายเท่านั้น ส่วนการบังคับใช้กฎหมายจริง ๆ
ในสมัยอยุธยาจะเป็นอย่างไร คงต้องไปขอความรู้จากแม่การะเกดก่อนนะเจ้าคะ

นางสาวกมลนิช สวัสดิ์พาณิชย์
นิติกรปฏิบัติการ